

Svendborg

Ovenfor ses et vue over Svendborg Havn og Frederikso. Svendborg har i århundreder været hjemsted for handel, søfart og skibsværfter. Svendborg var en af landets største søfartsbyer i 1700- og 1800-tallet. Men byen har i århundreder også været en af de vigtigste færgeforbindelser til de store og små øer i det sydfynske øhav.

Derfor opstod der også skibsværfter i havnen, hvor det første skib, en skonnert, løb af ophalerbeddingen i 1848. Beddingen var udstyret med et gangspil, der blev betjent med håndkraft, men blev erstattet af en ny bedding med et spil drevet af dampkraft i 1910. Og der er stadig skibsværftsaktivitet og skibsreparationsværfter i Svendborg. Foto: Svendborg Byhistoriske Arkiv, ca. 1870.

Havnen fik tidligt en fast kran med 1500 kg løfteevne ved toldboden og en dykkerdragt, der blev brugt ved reparationer af bolværk. Det vidner om søfartens betydning for byen. Og Svendborg var også en af de byer i Storebælt, der fik besked af Frederik II i 1563 om at opkræve told. For der var skibe, som prøvede at undgå toldopkrævningen i Helsingør ved at sejle gennem Storebælt.

I 1760 var 32 skibe hjemmehørende i Svendborg. I 1808 var der 40 skibe, deriblandt en fregat og en skonnert. Samme år advarede overlods Bluhme, der boede i Svendborg, mod ulovligt lodseri i en annonce i Hempels Avis. For Svendborgs lodser lodsede til alle byer ved Lillebælt, på øerne og i Storebælt. Efter englandskrigene steg antallet af skibe til omkring 100 skibe. For provinshavnene overvandt hurtigere følgerne af englandskrigene end havnene i Øresund. Så byens værfter byggede 94 fartøjer til marinen og 130 skibe til skippere.

I 1897 var 377 sejlskibe og 17 dampskibe hjemmehørende i Svendborg, og der boede 268 søfolk i Svendborgs Tolddistrikt. Byens skibe sejlede både i Østersøen og Nordsøen og til de varme lande. Samtidig kom der mange fremmede fartøjer fra europæiske havne til byen, som skulle have lods i det sydfynske øhav, så der var lodser i mange af områdetets havne.

Øverst et foto af havnen og fjorden ca. 1890. Foto: Svendborg Byhistoriske Arkiv.

Til venstre ses et bykort af Svendborg med toldboden midt på havnepladsen og navigationsskolen nederst til venstre og Frederiksøen midt i havnen. I året 1907 blev Svendborg Skibsværft anlagt på Frederiksø. Værftet udviklede sig til byens største arbejdsplads.

Søfartens betydning for byen bevirkede, at der i 1852 blev oprettet en navigationsskole i Svendborg og en sømandshøjskole i 1906. Og der opstod adskillige skibsværfter i 1860'erne i Svendborg og i byens omegn. På kortet ses, at den gamle del af Svendborg By omkranser byens driftige havn og senere værftssø.

Slots- og Kulturstyrelsen har udpeget Frederiksøen som et samlet og overskueligt kulturmiljø med et værftskompleks med bygningselementer, der spænder fra 1800-tallets seneste halvdel til den nyeste tid. De forskellige bygninger og anlæg repræsenterer ca. 140 års skibsbygningshistorie, der kan betragtes fra Svendborg havn og ses på værftssøen.

Svendborg Kommune har peget på, at kulturmiljøet udgøres af Jessens Mole, den gamle havnefront, dele af Frederikssøen, Ring Andersens skibsværft, Bogøe, Ribers Plads og Mudderhullet. De udgør sammen med byens mange maritime anlæg i form af pakhuse, toldbod, skibsværfter, færgelejer og ventesale et sjældent kulturmiljø i en by, der fejrede 750 års fødselsdag i 2003.

Fundamentet for byens havnemiljø og mange virksomheder kan tilskrives byens sejlbåde og dampskibe. Og da Dragørs sejskibsepoke ebbede ud i slutningen af 1800-tallet, flyttede skibsfører Peter Mærsk Møller, hans hustru Anna og deres 10 børn til Svendborg. Her stiftede faderen og sønnen Arnold Peter Mærsk A/S Dampskibsselskabet Svendborg i 1904 i huset Villa Anna. Rederiet udviklede sig til at blive et af verdens største rederier, A.P. Møller-Mærsk, der i dag sejler på alle verdens have med navnet Mærsk malet på rederiets tankskibe, containerskibe, containere og terminaler.

Svendborg Lodseri blev oprettet i slutningen af 1700-tallet og nedlagt efter ændringen af lodsloven i 1979. Men der er kun få arkivalier om lodseriets virke. Fotos: Svendborg Byhistoriske Arkiv.

Skrevet af Danmarks Lodsmuseumsforening